

A végzettség és a könyvtárosok digitális kompetenciaszintje közötti összefüggések összehasonlító elemzése

Gyakran fogalmazódnak meg a felsőfokú könyvtárosképzéssel kapcsolatban kritikus vélemények a szakma gyakorlói, elsősorban a munkáltatók részéről. Ezen vélemények szerint a képzés nem alkalmazkodik eléggé rugalmasan a digitális kor kihívásaihoz, és nem ruházza fel a fiatal diplomás könyvtárosokat megfelelő mértékben a 21. század munkavállalói kompetenciái közül az egyik talán legfontosabbikkal, a digitális kompetenciával.

Ugyanakkor a képzésben résztvevő és azt formáló szakemberek jól tudják, hogy a bolognai rendszerre történő átállás óta, sőt már azt megelőzően is ezek a készségelemek fontos elemei a könyvtáros képzést tartalmilag meghatározó képzési és kimeneti követelményeknek. A legújabb revízió során is kiemelt figyelmet tulajdonítottak ennek a területnek az új képzési és kimeneti követelmények kidolgozói 2016-ban mind az alapképzés, mind pedig a mesterképzés vonatkozásában.

Természetesen ezt a véleménykülönbséget nagyon nehéz vagy talán nem is lehet felszámolni, de az EFOP-3.3.3-VEKOP-16-2016-00001 „Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek” pályázati konstrukció keretében megvalósuló „Az én könyvtáram” című kiemelt projekt részeként 2017 végén lezajlott felmérés eredményei objektív tényekkel szolgálnak arról, hogy valójában milyen hatással is van a könyvtárosok digitális kompetencia szintjére a felsőfokú könyvtárosképzés. A vizsgálat során a magyar közkönyvtárakban dolgozó könyvtáros szakemberek digitális kompetencia szintjének felmérésére került sor. Az online kérdőívet közel 1800 könyvtáros töltötte ki, az egyes megyék könyvtáros létszámának megfelelő arányban.

A kitöltők számának nagysága és a mintavételi eljárás, valamint a minta reprezentativitása együttesen azt eredményezték, hogy a felmérés eredményei a teljes magyar közkönyvtári körre nézve általános érvényűnek tekinthetők.

A kérdőív összeállításakor az volt a cél, hogy valamennyi elképzelhető végzettség és szakképzettség minden értelmes kombinációban választható legyen a végzettségre irányuló kérdésben. Az 1. táblázatban látható arányok megfelelnek a munkavállalók feltételezhető végzettség szerinti megoszlásának a magyar közkönyvtárakban.

Végzettség	Létszám (fő)	Arány (%)
felsőfokú könyvtáros	1090	62%
nem könyvtáros felsőfokú+asszisztens, segédkönyvtáros	239	14%
érettségi+asszisztens, segédkönyv	221	13%
érettségi	91	5%
egyéb	114	6%
Összes	1755	100%

1. táblázat. Végzettség szerinti megoszlás

A felsőfokú végzettség megszerzésének ideje szerint is kiegyensúlyozott a vizsgálatban résztvevők csoportja. A könyvtárosok és a nem könyvtárosok is hasonló arányban szerezték meg a végzettségüket a 2. táblázatban látható öt időintervallum valamelyikében. Ennek ismeretében a végzettség és a digitális kompetenciaszint között meglévő összefüggések vizsgálata már nem eredményezhet torzított képet.

A továbbiakban elsősorban a könyvtárosként dolgozó felsőfokú könyvtáros végzettséggel rendelkező és az egyéb felsőfokú végzettséggel és könyvtáros szakképzettséggel rendelkező munkavállalók digitális kompetencia állapotának elemzésére kerül sor.

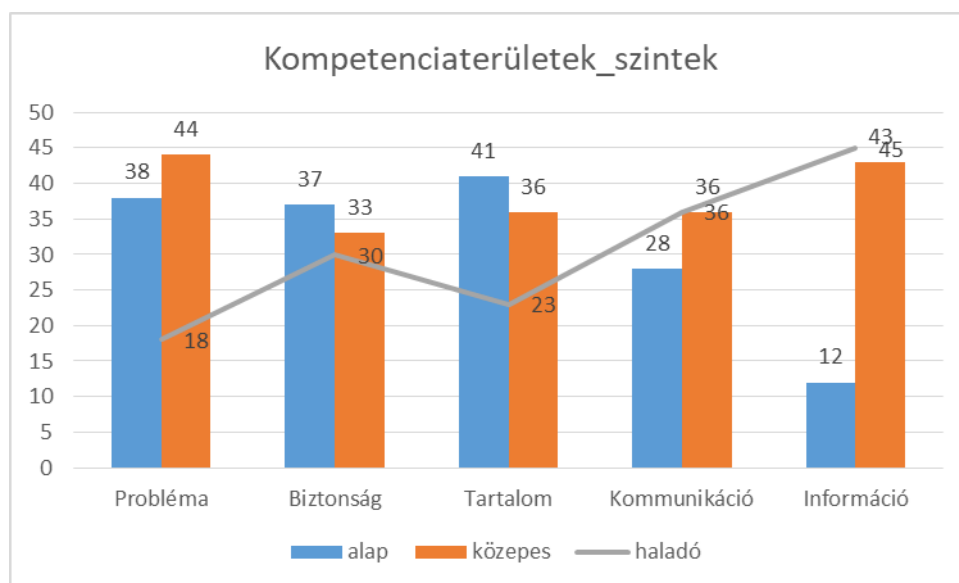
végzettség megszerzésének ideje	felsőfokú könyvtáros	nem könyvtáros felsőfokú+asszisztens, segédkönyvtáros
1970-1979	26 (2%)	7 (3%)
1980-1989	142 (13%)	40 (17%)
1990-1999	221 (20%)	37 (16%)
2000-2009	457 (42%)	82 (34%)
2010-2017	235 (22%)	72 (30%)
összes	1081	238

2. táblázat. Végzettség megszerzésének ideje

A felmérés eredményei. Általános megállapítások

A könyvtárosok digitális kompetencia méréshez a DIGCOMP keretrendszer szolgáltatta a módszertani alapot.¹ A DIGCOMP a digitális kompetenciának öt területét határozza meg, melyek a következők: információ, kommunikáció, tartalom-előállítás, biztonság, problémamegoldás. Valamennyi kompetencia kapcsán világosan definiálja az alap, a közép és a haladó jártassági szinteket.

A felmérés összegző adatait az egyes kompetenciaterületek jártassági szintjeinek arányaival az 1. ábra tartalmazza. Az előzetes várakozásoknak megfelelően a könyvtárosok legerősebb kompetenciaterületének az információ kompetenciaterület bizonyult. Ezen a kompetenciaterületen a legkisebb az alapszinten állók aránya (12%) és legmagasabb a haladó szinten állóké (45%). Ez az egyetlen kompetenciaterület, ahol a haladó szinten lévők aránya a legnagyobb. Az alapszinten állók aránya a többi kompetenciaterület eredményeihez viszonyítva ugyan lényegesen alacsonyabb, de az információkezelés kiemelt jelentősége miatt, könyvtárosok esetében még ez is túl magasnak tekinthető. Igen jelentős, 43% a közepes jártassági szinten állók aránya.

¹ DIGCOMP: A Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe. <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC83167.pdf>

1. ábra. Digitális kompetencia

A könyvtárosok körében a második legerősebb kompetenciaterület a kommunikáció. Az alapszinten állók számaránya jelentősen alacsonyabb, mint a közepes és haladó szinten állóké, de ennek ellenére jelentős, 28%. A közepes és haladó szintek aránya azonos, 36-36%.

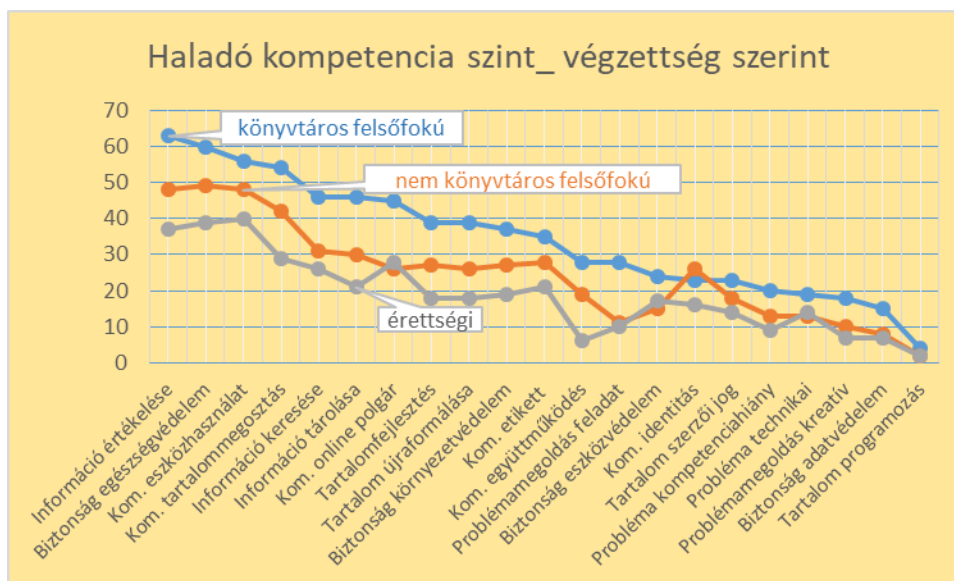
Talán az egyik legmeglepőbb eredménye a felmérésnek, hogy a biztonság kompetenciaterület bizonyult a harmadik legerősebbnek a könyvtárosok körében. Ugyanakkor látnunk kell, hogy itt már a csak alapszintű kompetenciával bírók számaránya a legmagasabb (37%), és a legalacsonyabb pedig a haladó szinten állóké (30%).

A problémamegoldás kompetenciaterület arányai a legegységesebbek. Ezen a területen a közepes szinten állók aránya a legnagyobb, a haladó szinten állóké pedig a legalacsonyabb a többi kompetenciaterülethez hasonlítva. A haladók alacsony arányának legvalószínűbb oka az, hogy a kompetenciaterület egyik eleme, a digitális technológia innovatív és kreatív használata, rendkívül gyenge kompetencia a könyvtárosok körében.

A tartalom-előállítás kompetenciaterületen a legnagyobb az alacsony jártassági szintek állók számaránya (41%). A haladó szinten állók aránya 23%, ez is messze elmarad a kívánatos mértéktől, tekintettel arra, hogy a tartalom-előállítás könyvtári területen is rendkívül fontos kompetencia napjainkban. Az alacsony szinten állók tábora a legnépesebb a programozás és a szerzői jog területén, így ezeknek a kompetenciáknak a fejlesztésével sokat lehetne javítani a tartalom-előállítási kompetenciaterület mutatóin.

A végzettség befolyása az egyes kompetenciák haladó szintű birtoklására

A 2. ábra az öt kompetenciaterület valamennyi kompetenciáját tartalmazza, és bemutatja, hogy a felsőfokú könyvtáros végzettséggel, a nem könyvtáros felsőfokú végzettséggel, valamint az érettségivel rendelkezők körében milyen arányban vannak azok, akik haladó szinten birtokolják az egyes kompetenciákat. Egyértelműen látható, hogy egyetlen kompetencia kivételével, (ez a kommunikáció kompetenciaterülethez tartozó digitális identitás menedzselése kompetencia) valamennyi digitális kompetenciát a könyvtáros diplomával rendelkezők birtokolják arányaiban a legtöbben haladó szinten. A digitális identitás menedzselése terén az egyéb felsőfokú végzettséggel rendelkezők körében vannak a legnagyobb arányban haladó szinten. A legmagasabb végzettségként érettségivel rendelkezők közül a haladó szinten állók aránya a kommunikáció kompetenciaterületen belül az online polgárság gyakorlása kompetencia, a biztonság kompetenciaterületen az eszközvédelem kompetencia, a problémamegoldás kompetenciaterületen pedig a technikai problémák megoldásának kompetenciája terén haladja meg a nem könyvtáros felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányát.

2. ábra. Haladó kompetencia szint végzettség szerint

A felsőfokú könyvtáros és nem könyvtáros végzettséggel rendelkezők haladó szintű digitális kompetencia állapotának eltérései a 3. ábrán láthatók. A 10%-os vagy afölötti különbségek már jelentősnek tekinthetők, ezért érdemes utána járni a lehetséges okoknak. A nagy különbség nem feltétlenül jelenti azt, hogy az adott kompetencia a könyvtáros diplomával rendelkezők körében erős, pusztán arra utal, hogy lényegesen erősebb, mint a másfajta diplomával rendelkezők csoportjában. Tíz kompetencia esetében a huszonegyből minimum 10%-os a különbség.

3. ábra. Különbségek a felsőfokú végzettségűek között

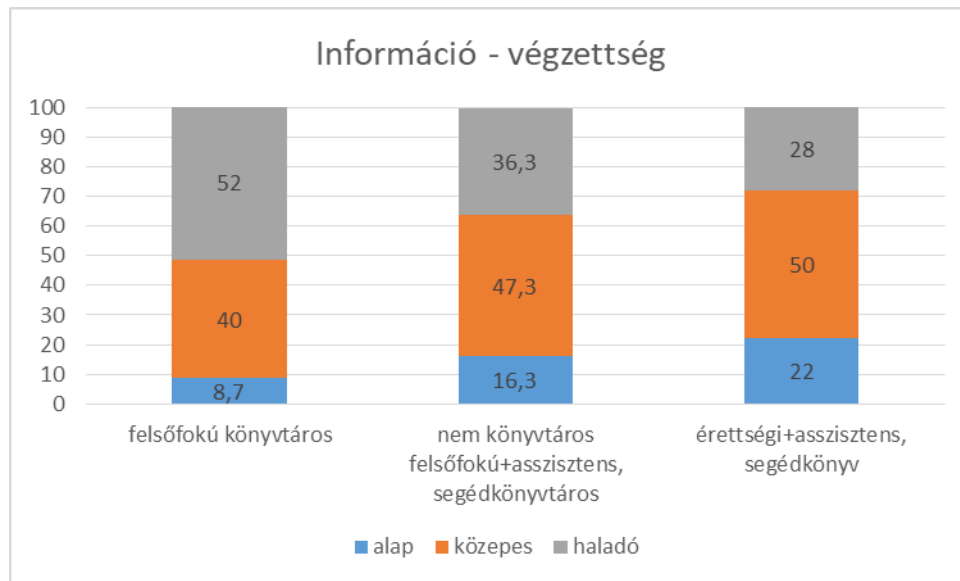
Az információ kompetenciaterület mindhárom kompetenciája, az információ keresése, tárolása és értékelése is ebbe a körbe tartozik. A kommunikáció kompetenciaterületről az online polgárság és a tartalmegosztás kompetenciák, a problémamegoldás kompetenciái közül a feladathoz illeszkedő technológia kiválasztása, a tartalom-előállítás kompetenciaterületről a tartalom újraformálása és a tartalomfejlesztés, a biztonság kompetenciaterületről pedig az egészségvédelem és a környezetvédelem kompetenciák tartoznak még ebbe a csoportba.

A továbbiakban főként ezeket, a két eltérő felsőfokú végzettséggel rendelkező könyvtáros csoport által nagyon különböző mértékben birtokolt kompetenciákat tekintjük át.

Az információ kompetenciaterület eredményei végzettség szerinti részletezésben

Az információ kompetenciaterületnek és a hozzá tartozó egyes kompetenciák birtoklásának a könyvtárosok esetében kiemelkedő fontossága van.

Az információ kompetenciaterületre kifejezetten erőteljes mértékben befolyással van a szakirányú végzettség. (lásd 4. ábra)

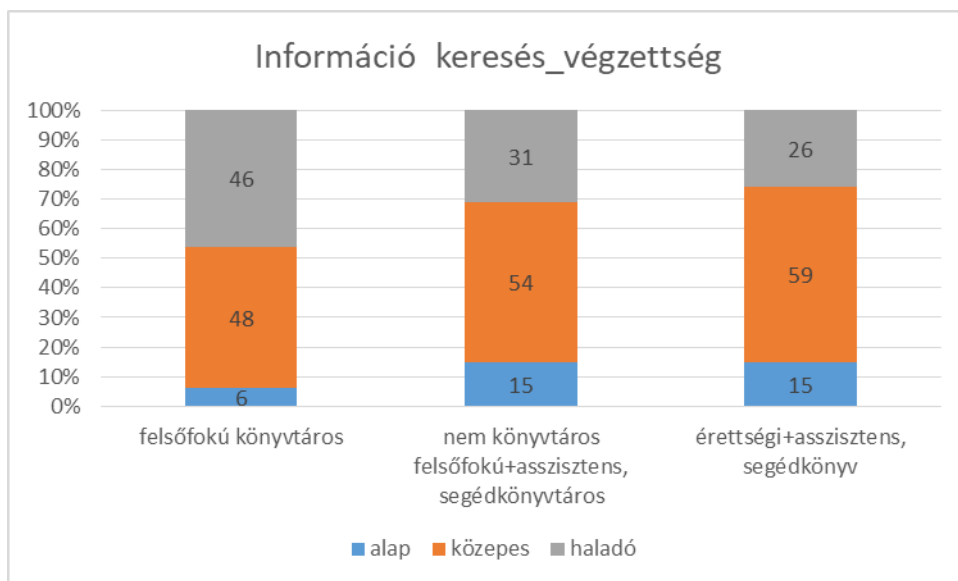

4. ábra. Információ-végzettség

A felsőfokú könyvtáros végzettséggel rendelkezők 52%-a az információ kompetenciaterület haladó szintjén áll, és összesen 8,7%-uk áll alapszinten. Az átlag haladó szinten 45%, alapszinten pedig 12%. Meg kell jegyezni, hogy egyáltalán nem fogadható el, hogy könyvtáros diplomával rendelkező szakember alapszinten álljon az információkezelés kompetenciaterületén. A felsőoktatás és a szakma közös felelőssége, hogy ez a helyzet változzon.

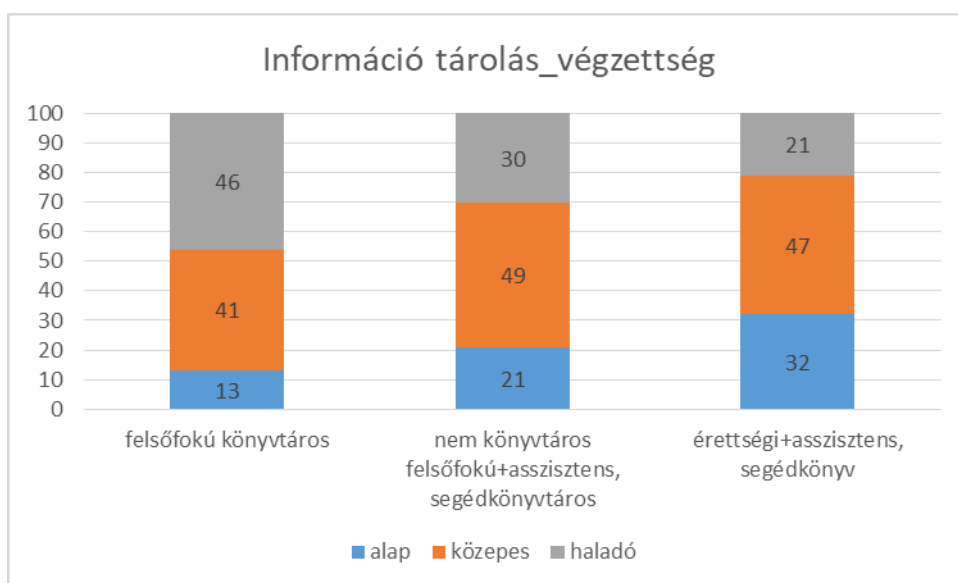
Meglepően gyengébb eredményeket mutatnak azok a könyvtárosok, akik nem könyvtáros felsőfokú végzettséggel rendelkeznek, és a könyvtári szakirányú ismereteiket asszisztensképzés vagy segédkönyvtáros képzés keretében szerezték. Utalva a minta összetételének ismertetésekor már leírtakra, miszerint ilyen végzettséggel a felmérésben szereplők 14%-a rendelkezik, és ez az arány feltételezhetően hasonló a közkönyvtárban ténylegesen foglalkoztatottak arányához, azt mondhatjuk, hogy nem elhanyagolható létszámú csoportról van szó.

A keresés kompetencia szintjeit elemezve az 5. ábrán, erőteljes hasonlóság figyelhető meg a két, könyvtáros felsőfokú végzettséggel nem rendelkező csoport között. Ezt a nagyon fontos kompetenciát 15%-uk csak alapszinten birtokolja. Természetesen nem megengedhető a könyvtáros felsőfokú végzettséggel rendelkezők körében sem a 6%-os alapszint birtoklás.

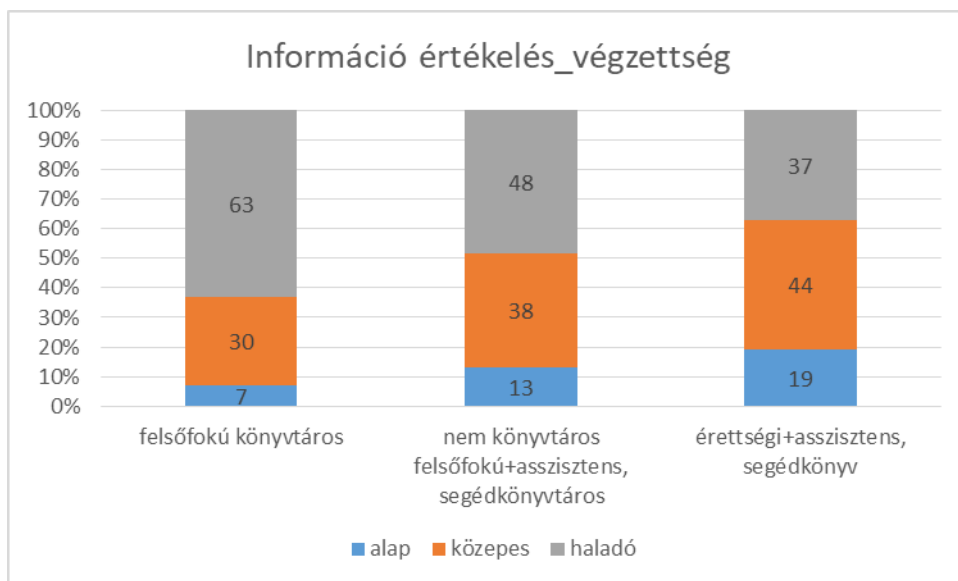

5. ábra. Információ keresés-végzettség

Az információ kompetenciaterület másik két kompetenciája, a tárolás és értékelés adatai is azt mutatják (lásd. 6. és 7. ábra), hogy a felsőfokú könyvtáros végzettséggel bírók komoly kompetenciafőlénnyel rendelkeznek a másik két csoporthoz mérten.

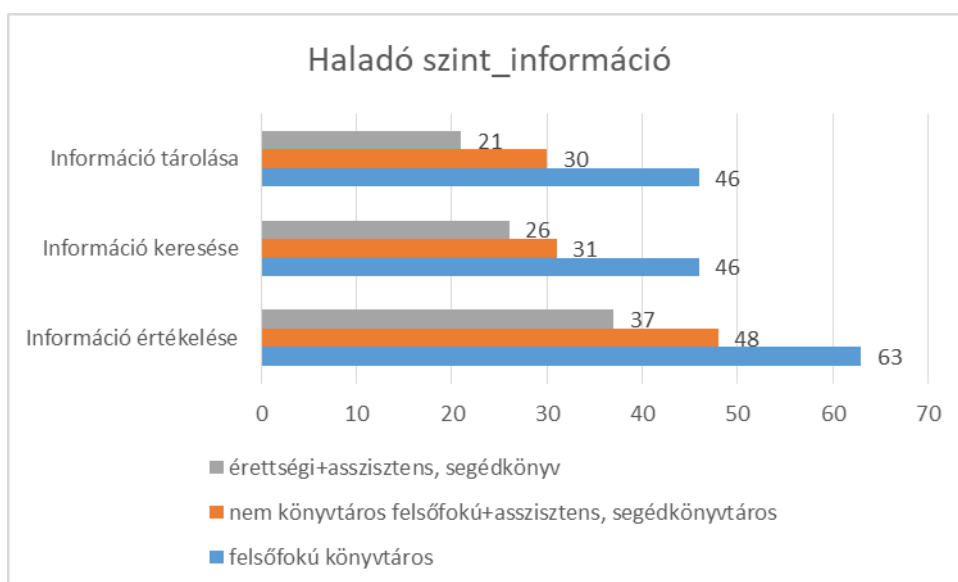

6. ábra. Információ tárolás. Végzettség

6. ábra. Információ értékelés. Végzettség

Az információ terület kompetenciáinak haladó szintjei vonatkozásában az eltérő végzettséggel rendelkezők közötti markáns különbségeket a 7. ábra részletezi. Csak a haladó szintet elemezve elmondható, hogy a könyvtáros diploma erőteljesen hat arra a készségre, hogy a könyvtáros a stratégiák széles skáláját tudja használni az internetes információkeresés és böngészés során. Képes a kapott információt szűrni és ellenőrizni. Tudja, hogy kiket kövessen az online információmegosztó helyeken. Kritikus az általa talált információval kapcsolatban, és képes ellenőrizni és felmérni az információ érvényességét és hitelességét. Különböző módszereket és eszközöket tud alkalmazni a fájlok, a tartalom és az információ szervezésére. Stratégiák sorozatát tudja felvonultatni az általa vagy mások által szervezett és tárolt tartalmak visszakeresésére és kezelésére.

7. ábra. Haladó szint. Információ

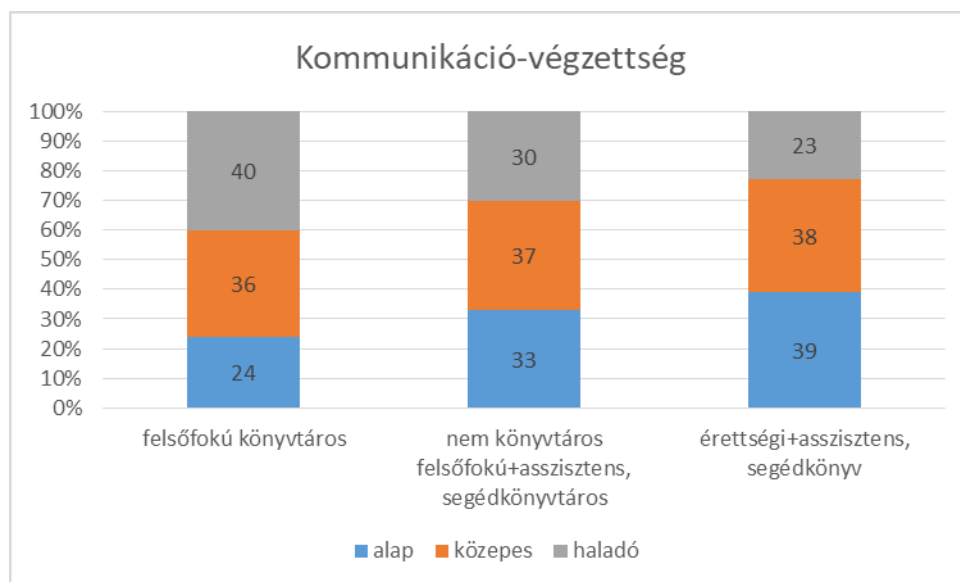
A kommunikáció kompetenciaterület eredményei végzettség szerinti részletezésben

A kommunikáció kompetenciaterület hat kompetenciát foglal magába, a technológia segítségével végzett interakciót, az információ és a tartalom megosztását, az online állampolgárság gyakorlását, a digitális csatornákon folytatott együttműködést, az online etikettet és a digitális személyazonosság kezelését.

Napjaink könyvtári gyakorlatában alapvető elvárás, hogy a könyvtárosok a digitális kommunikáció legkülönbözőbb csatornáit használva tartsanak kapcsolatot a használókkal. Az egyre összetettebb projektek, a digitális tartalmak iránti növekvő igény megkövetelik, hogy a könyvtárosok ismerjék és képesek legyenek használni az együttműködésre alkalmas eszközöket, alkalmazásokat. Fontos, hogy tisztában legyenek azzal, hogy a munka világa és a magánélet merőben eltérő kommunikációs környezetet jelentenek és más online viselkedési szabályokat igényelnek. A könyvtárosnak felkészülnie kell lennie arra is, hogy menedzselni tudja a saját, és intézménye digitális identitását is, az utóbbi esetében pl. egy intézményi Facebook fiókot.

A kommunikáció kompetenciaterület egészét tekintve a 8. ábrán, azt láthatjuk, hogy a végzettség nem gyakorol nagyon erőteljes hatást a kompetenciaszintek alakulására. A közepes szinten állók aránya majdnem azonos a vizsgált három végzettség szerinti csoportban.

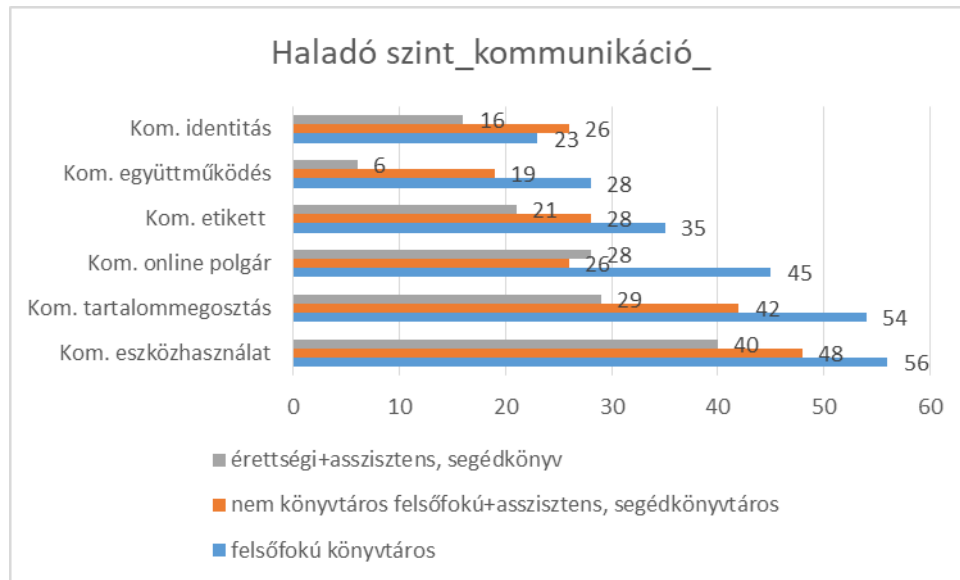
Azonban a haladó szint és az alapszint arányai a kommunikáció esetében is függenek a végzettségtől. A felsőfokú könyvtáros végzettséggel rendelkezők körében a legnagyobb a haladó és a legkisebb az alapszinten állók aránya. A nem könyvtáros felsőfokú végzettséggel és könyvtáros szakképzettséggel, és az érettségivel és könyvtáros szakképzettséggel rendelkezők csoportjában többen állnak alapszinten, mint haladó szinten. Ugyanakkor bizonyos kommunikációs kompetenciák esetében már erőteljesen kimutatható a végzettség kompetenciaszintre gyakorolt hatása.

8. ábra. Kommunikáció. Végzettség

A kommunikáció kompetenciaterülethez tartozó kompetenciák közül a végzettség legnagyobb mértékben a kommunikációs technológia használatának kiterjedtségére, az online állampolgárság gyakorlására a tartalommegosztás kompetenciájára és a kollaborációra hat.

A felsőfokú könyvtáros végzettséggel rendelkezők körében a haladó szinten állók aránya a kommunikációs technológia használatában 56%-os, a tartalommegosztás területén 54%, és az online polgárság gyakorlásában is 45%. A nem könyvtáros felsőfokú végzettségűek csak a technológia használatban tudtak 50% körüli arányban (48%) haladó szintre kerülni, a másik két kompetencia esetében lényegesen elmaradnak a szakirányú végzettséggel rendelkezőktől. (lásd 9. ábra)

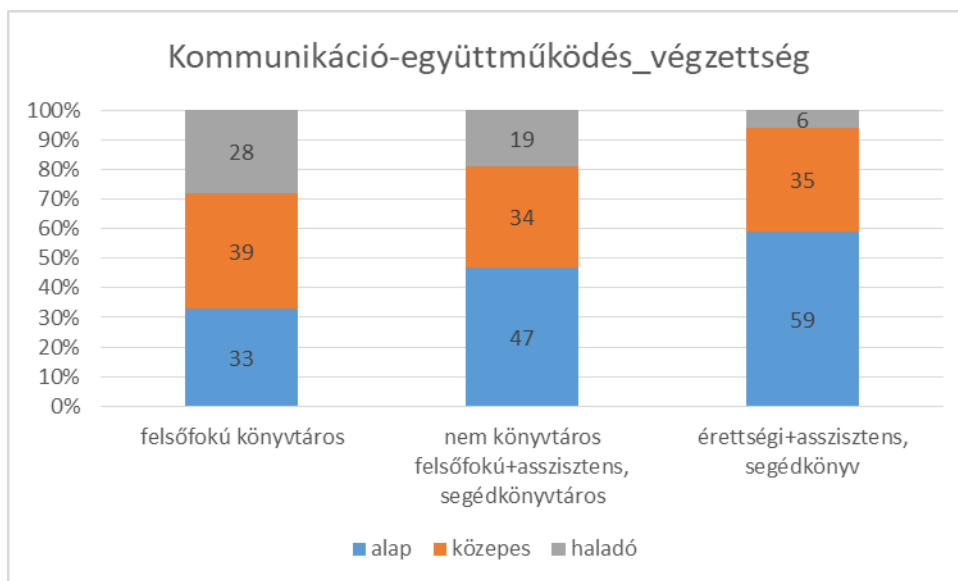
9. ábra. Haladó szint. Kommunikáció

A könyvtáros és nem könyvtáros diplomások által elért haladó szint közötti legnagyobb különbség az online aktivitás terén tapasztalható, 19%. Tehát a könyvtáros diplomával rendelkezőkre sokkal inkább igaz, hogy aktív résztvevői az online térnek, tudják, hogy hogyan lehet aktívan bekapcsolódni az online részvételbe, és képesek számos különféle online szolgáltatást használni.

Kifejezetten nagy fölényrel rendelkeznek haladó szintű kompetenciával a tartalommegosztás területén is a könyvtáros végzettségűek, 12%-nyi az előnyük. Ez azt jelenti, hogy sokkal inkább képesek az online közösségekben, hálózatokon, együttműködési felületeken információt, tartalmat és forrásokat megosztani másokkal, mint a nem könyvtáros diplomával rendelkezők.

Viszonylag nagy a különbség a digitális környezetben történő kollaboráció végzésének haladó szintje között is, 9%. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a kollaborációs eszközökön történő együttműködés a felsőfokú könyvtáros végzettséggel rendelkezők körében is csak 28%, de sajnos ezzel is messze meghaladják a másik két végzettség szerinti csoport eredményeit. (lásd 10. ábra)

Az online etikett és a digitális személyazonosság menedzselése nem kifejezetten végzettségfüggő kompetenciák. Sőt, a digitális személyazonosság menedzselése az egyetlen kompetencia, ahol a nem könyvtáros felsőfokú végzettséggel rendelkezők állnak legnagyobb arányban haladó szinten. (26%)

10. ábra. Együttműködés. Végzettség

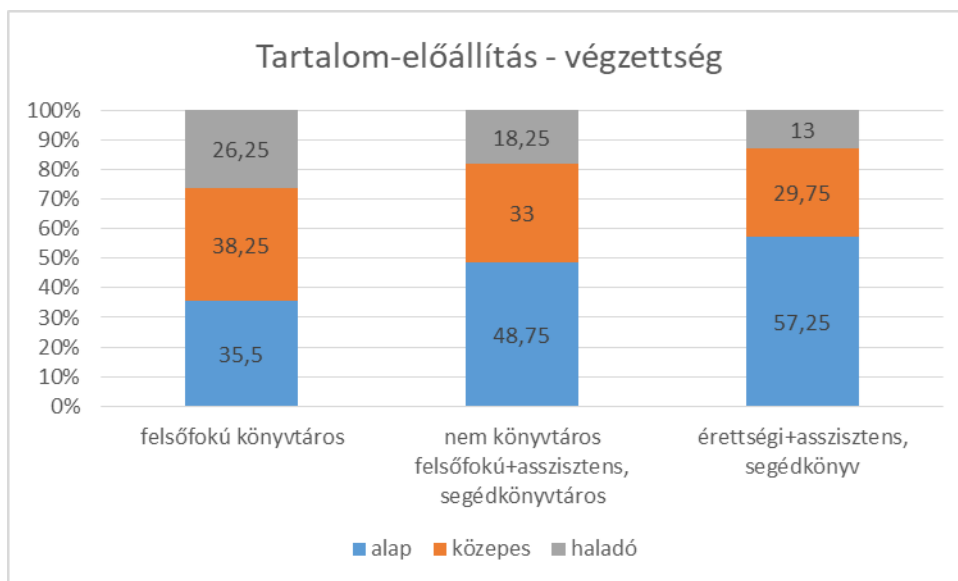
A tartalom-előállítás kompetenciaterület eredményei végzettség szerinti részletezésben

A tartalom-előállítás kompetenciaterület négy kompetenciát foglal magába, ezek a tartalom fejlesztése, a tartalom kreatív és innovatív újraformálásának képessége, a szerzői jog és a programozás.

A tartalom-előállítás kompetenciája napjainkban az egyik legfontosabb könyvtáros digitális kompetencia, és éppen ezért rendkívül aggasztó, hogy csak nagyon kis arányban állnak a könyvtárosok haladó szinten. (23%) Ami talán még rosszabb, hogy valamennyi digitális kompetencia közül ez az a kompetencia, amelynek birtoklásában a legtöbben állnak alapszinten a könyvtárosok közül, 41%-uk. Közepes szinten a könyvtárosok 36%-a áll.

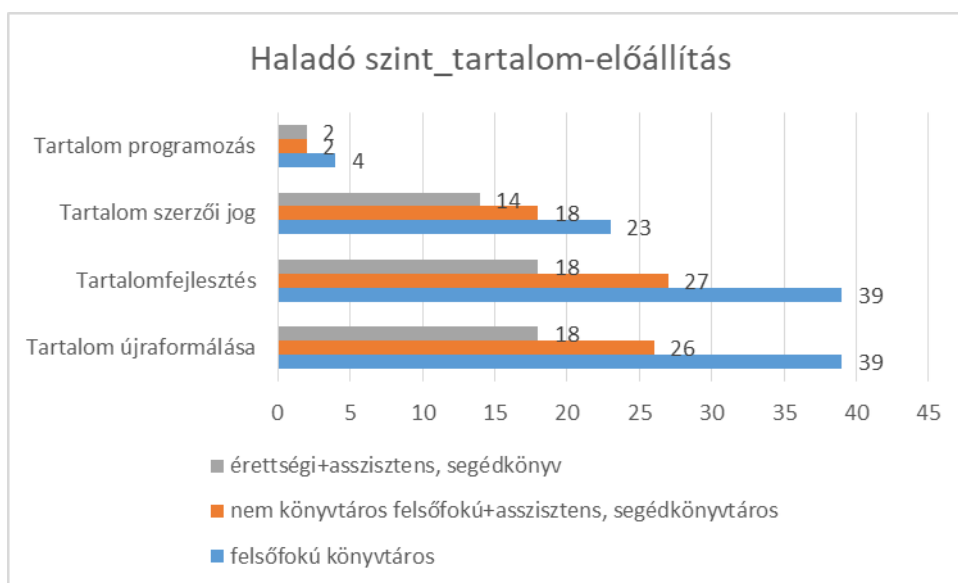
A digitális környezetben végzett tartalom-előállítás tanult kompetencia, ebbe nem lehet beleszületni, ezt nem lehet ellesni másoktól, egész egyszerűen meg kell tanulni a különböző programokat, fejlesztő eszközöket, és a jogi környezetet jelentő szerzői jogi előírásokat. Viszonylag rövid ideje vált az egyik alapvető könyvtáros digitális kompetenciává a tartalom-előállítás, de törekedni kell arra, hogy rövid időn belül a lehető legtöbb könyvtáros haladó szintre jusson ezen a fontos területen.

Az összefoglaló ábra (11. ábra) csak visszafogottan jelzi, hogy a felsőfokú könyvtáros szakirányú végzettség egyértelműen pozitívan hat a tartalom-előállítás kompetenciaterülethez tartozó kompetenciák megszerzésére és birtoklására.

11. ábra. Tartalom-előállítás. Végzettség

Viszonylag erősebb kompetenciák, az alapvetően gyenge kompetenciaterületen belül a tartalom újraformálása és a tartalom létrehozása (fejlesztés). Ezt a két kompetenciát a nem könyvtáros diplomával rendelkezők közül lényegesen kevesebben birtokolják haladó szinten, mint a könyvtáros diplomával rendelkező kollégáik.

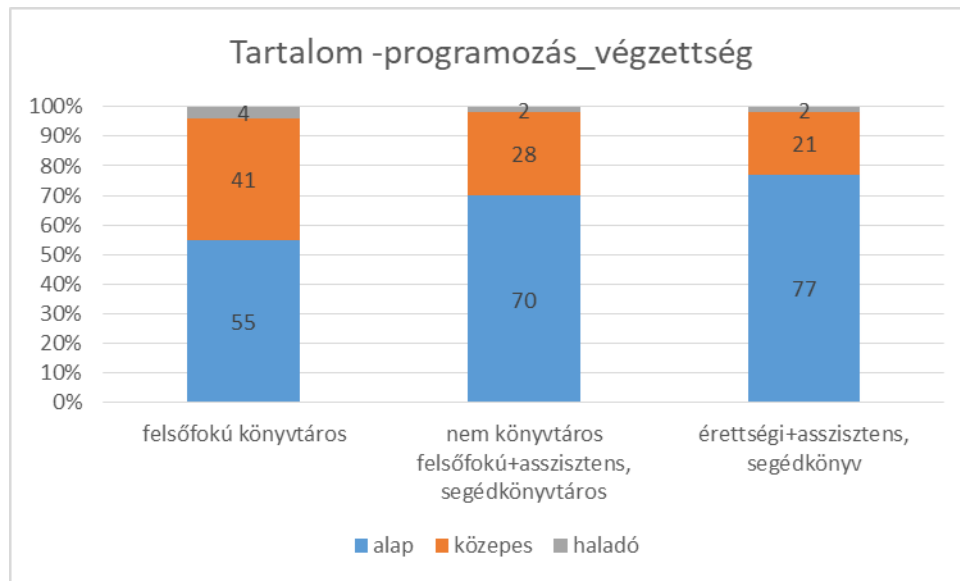

12. ábra. Haladó szint. Tartalom-előállítás

Tehát azok a könyvtárosok, akiknek könyvtárszakos felsőfokú végzettségük van, lényegesen nagyobb valószínűséggel képesek arra, hogy különböző formátumban, platformon és környezetben digitális tartalmat állítsanak elő, és meglévő tartalmi elemek vegyítésével új tartalmat hozzanak létre, mint nem szakos végzettségű kollégáik.

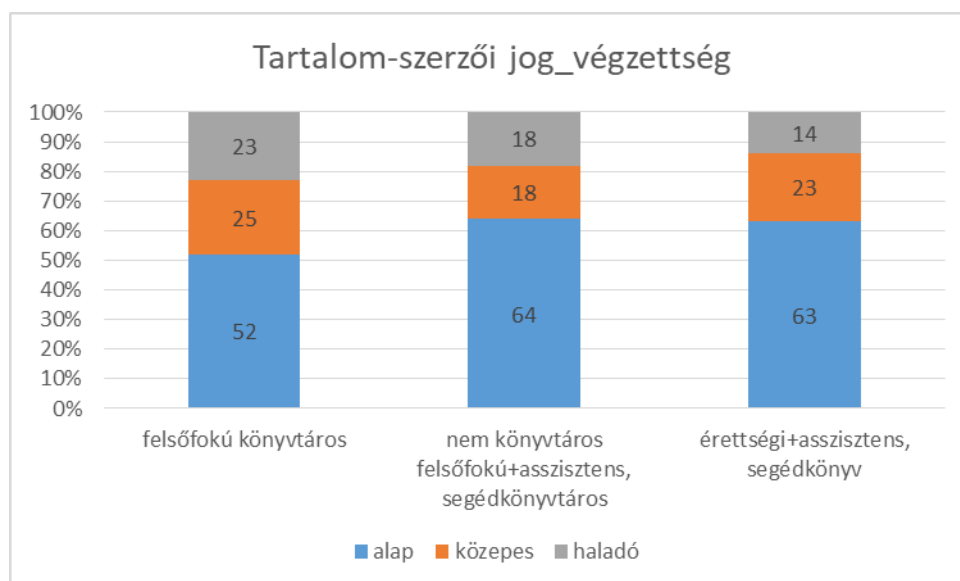
A programozásban a felsőfokú könyvtáros végzettséggel rendelkezőknek is csak 4%-a áll haladó és 41%-a közepes szinten. A szintek aránya a nem szakirányú felsőfokú végzettségűek körében a haladó

szintet tekintve minimális eltérést mutat (2%), de a közepes szint vonatkozásában már nagyon jelentős az eltérés. A közepes szinten állók aránya csak 28% az egyéb diplomával rendelkezők körében.

13. ábra. Tartalom-előállítás. Programozás

Sajnos a szerzői jog területén a könyvtáros felsőfokú végzettség nem jelent érdemi különbséget a haladó, sőt még a közepes jártassági szintben sem. Ez a kompetencia végzettségtől függetlenül nagyon gyenge a könyvtárosok körében. (lásd 14. ábra)

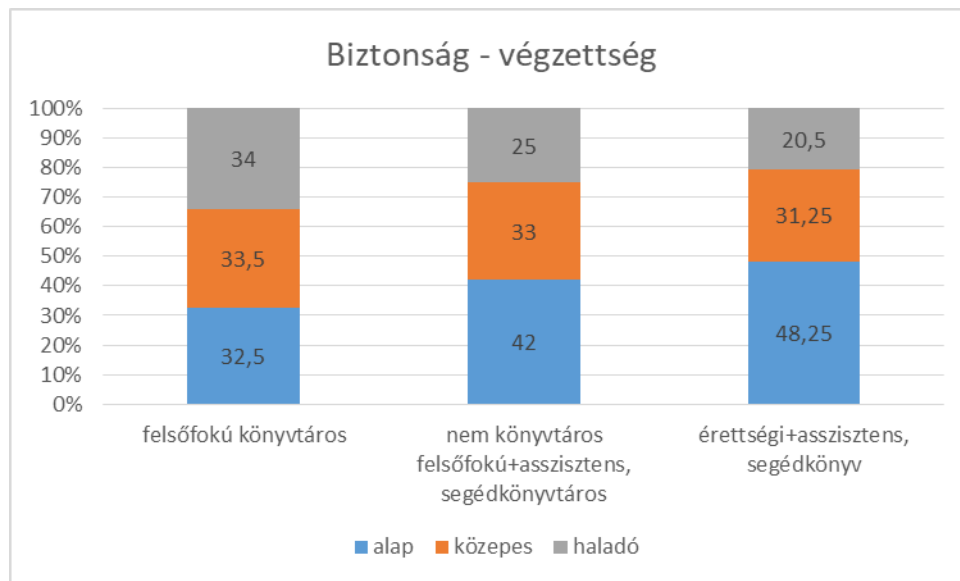
14. ábra. Tartalom-előállítás. Szerzői jog

Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a vizsgálatban résztvevő, 2016-ban és 2017-ben könyvtáros felsőfokú végzettséget szerző húszas éveikben járó könyvtárosok körében már a programozást haladó szinten gyakorlók aránya 31%, a közepes szinté 45%, a szerzői jog esetében pedig 10% a haladó és 52% a közepes szint aránya.

A biztonság kompetenciaterület eredményei végzettség szerinti részletezésben

A biztonság kompetenciaterület az eszközvédelem, adatvédelem, egészségvédelem és a környezetvédelem kompetenciákat tartalmazza.

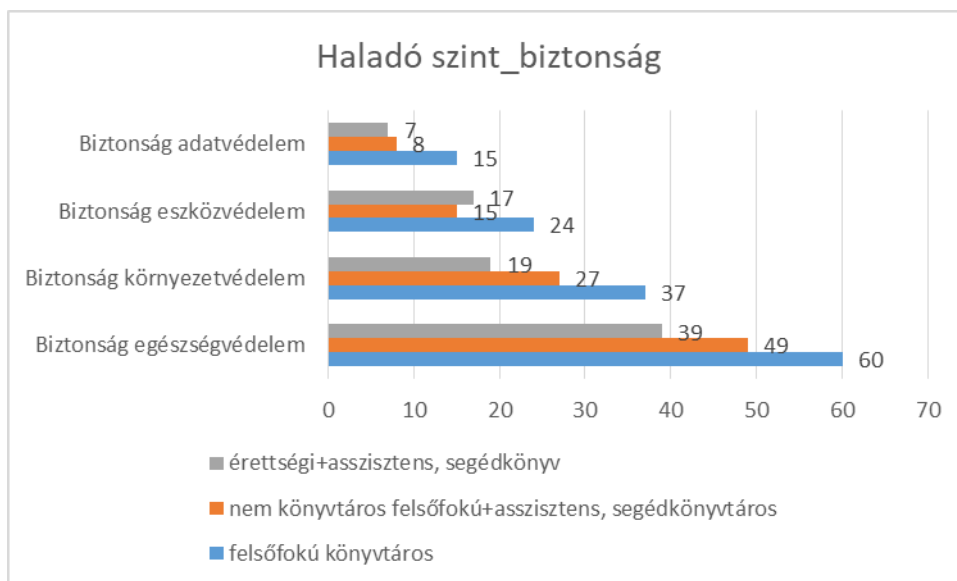
A biztonság kompetenciaterület egészére és az egyes kompetenciákra is befolyással van a végzettség. Az érettségivel és asszisztens vagy segédkönyvtáros végzettséggel rendelkezők közel felének csak alapszintű digitális biztonsági kompetenciája van, míg a felsőfokú könyvtáros végzettségűek közül csak körülbelül egyharmadnyian állnak alapszinten.

15. ábra. Biztonság kompetenciaterület. Végzettség

A könyvtárosok a digitális technológia és az egészségvédelem összefüggéseivel vannak tisztában a legnagyobb arányban haladó szinten. Ez azt jelenti, hogy 54%-uk tudja, hogy hogyan használja helyesen a technológiát annak érdekében, hogy elkerülje az egészségügyi problémákat, továbbá azt is, hogy hogyan találja meg az online és az offline világ között a helyes egyensúlyt. A felsőfokú könyvtáros végzettséggel rendelkezők közül sokkal többen ismerik a digitális technológia egészségügyi hatásait haladó szinten, mint a nem könyvtáros diplomások, 60% és 49%. (lásd 16. ábra)

Érdekes, hogy a digitális technológia környezeti hatásairól csak keveseknek van haladó ismerete. A haladó szinten állók már tájékozottak a technológiának a mindennapi életre, az online fogyasztásra és a környezetre gyakorolt hatásával kapcsolatos álláspontokról. Ezen a szinten a könyvtáros végzettségűeknek is csak mindössze 37%-a, a másféle diplomával rendelkezőknek pedig csak 27%- áll. A közepes jártassági szintet, tehát a technológia használatának környezetre gyakorolt pozitív és negatív sajátosságainak ismeretét, nem befolyásolja különösebb mértékben a végzettség.

16. ábra. Haladó szint. Biztonság

Az eszközvédelem egyik végzettség szerinti csoportban sem kimagaslóan erős kompetencia, de a könyvtáros felsőfokú végzettség még ezen, a viszonylag gyengébb készségen is sokat erősít. A haladó szinten állók aránya körükben 24%-os, míg az egyéb felsőfokú végzettséggel rendelkezők esetében csak 15%. Ők azok, akik gyakran frissítik a védelmi stratégiájukat. Képesek cselekedni, ha a készülékük veszélyben van. Érdekes, hogy az érettséggel rendelkezők a haladó szint birtoklásában megelőzik a nem könyvtáros diplomával rendelkezőket.

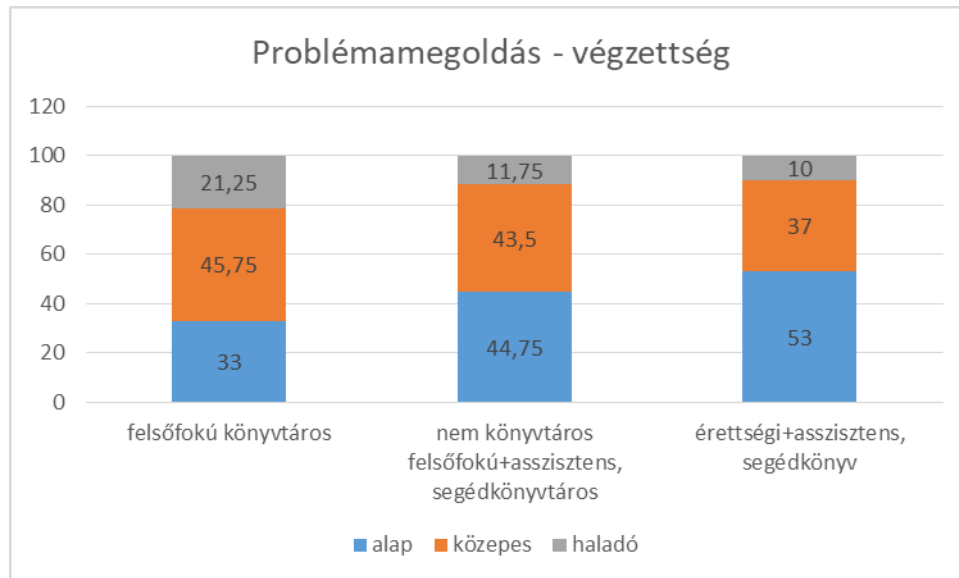
Az adatvédelem az eszközvédelemhez hasonlóan gyenge kompetenciája a közkönyvtárosoknak. A felsőfokú szakirányú végzettséggel rendelkezők közül is viszonylag sok könyvtáros, 34%-nyian, csak alapszintű adatvédelmi kompetenciával rendelkeznek. Haladó szinten mindössze 15%-uk áll, de még ezzel is jelentősen megelőzik a másik diplomás könyvtáros csoportot, amelyben a haladó szint aránya mindössze 8%. Tehát mindössze ilyen arányban vannak, akik gyakran változtatják az online szolgáltatások alapértelmezett adatvédelmi beállításait, hogy fokozzák a magánszférájuk védelmét. Tájékozottak és széles körűen értik az adatvédelmi kérdéseket, és tudják, hogyan gyűjtődnek és kerülnek felhasználásra az adataik.

A problémamegoldás kompetenciaterület eredményei végzettség szerinti részletezésben

A problémamegoldás kompetenciaterület nagyon összetett. Egyrészt tartalmazza azokat a készségeket, amelyek lehetővé teszik a digitális technológia alkalmazása során a technikai eszközök meghibásodásának kezelését. A kompetenciaterület egy másik kompetenciája azt fedi le, hogy mennyire képes az adott személy az aktuális feladatához igazodva a leginkább megfelelő technológiai eszközt, alkalmazást kiválasztani. Nagyon fontos területe a problémamegoldásnak az a kompetencia, amely alkalmassá teszi a birtokosát arra, hogy kreatív és innovatív módon használja a technológiát új tudás és tartalmak létrehozására, elméleti problémák megoldására. A DIGCOMP ehhez a kompetenciaterülethez sorolja annak a képességét is, hogy ki mennyire tudja és akarja érzékelni és azonosítani saját digitális kompetenciahiányát, és mennyire hajlandó tenni annak érdekében, hogy frissüljön a digitális kompetenciája.

A digitális kompetencia valamennyi kompetenciaterülete közül a problémamegoldás kompetenciaterületen állnak legkisebb mértékben haladó szinten a könyvtárosok.

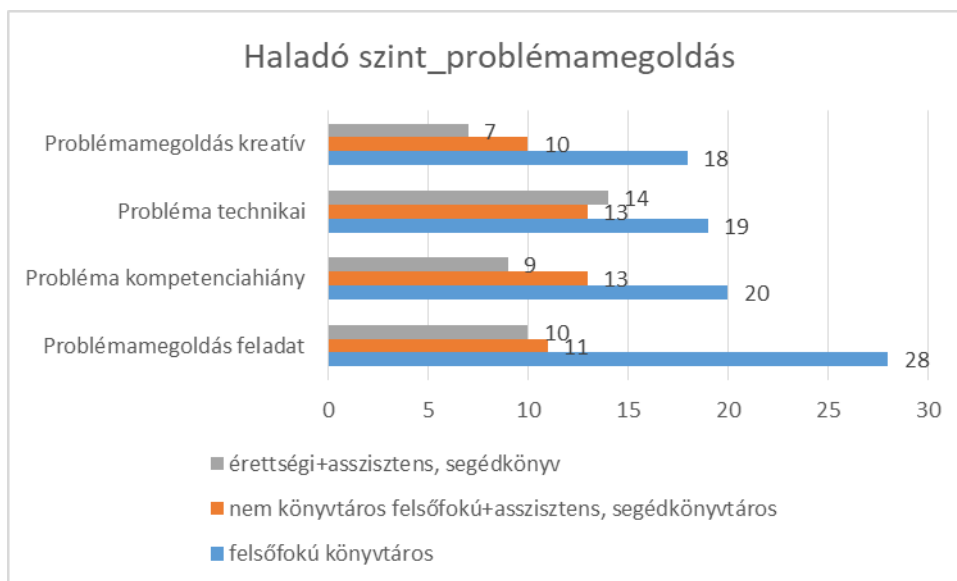
A problémamegoldás kompetenciaterületen a felsőfokú szakirányú könyvtáros végzettség nem jelent jelentős előnyt a többi végzettséggel szemben, ahogyan azt a terület összefoglaló eredményeit tartalmazó 17. ábrán láthatjuk. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a könyvtáros diplomával rendelkezők ne állnának minden egyes probléma-megoldási kompetencia esetében a legnagyobb arányban haladó, és a legkisebb arányban alapszinten. A nem könyvtáros felsőfokú végzettséggel rendelkezők közel azonos arányban állnak alapszinten a digitális környezetben történő problémamegoldás terén, mint az érettségivel rendelkezők.

17. ábra. Problémamegoldás. Végzettség

A könyvtáros diplomával rendelkezők erőteljesebben birtokolják a feladathoz illeszkedő technológia megválasztásának kompetenciáját. (lásd 18. ábra) Közel egyharmaduk áll haladó szinten, ami azt jelenti, hogy tájékozottan tudnak dönteni arról, hogy milyen eszközt, alkalmazást, szoftvert vagy szolgáltatást használjanak, ha ismeretlen, nem szokványos feladatot kell megoldaniuk, és tisztában vannak az új technológiai fejlesztésekkel. Az egyéb diplomával rendelkezők és az érettségizettek körében csak minden tizedik könyvtáros képes az előbbieken leírtakra. A két diplomás csoport között 17%-nyi a haladó szinten tapasztalt különbség. Ez az egyik olyan kompetencia, amelyre a felsőfokú könyvtárosképzés kifejezetten erős befolyással van.

A technológia kreatív és innovatív felhasználása proaktívan együttműködve másokkal, sajnos a könyvtáros felsőfokú végzettséggel rendelkezők körében is gyenge, mindössze 18%-an birtokolják haladó szinten ezt a kompetenciát. Alapszinten viszont 51%-uk áll, ami ugyan már azt jelenti, hogy képesek a technológiát kreatív módon használni, de ezen a kompetenciaszinten még nyoma sincs az innovatív tartalmak előállításának, proaktív módon együttműködve másokkal. A nem könyvtáros diplomásoknak mindössze 10%-a áll haladó szinten, és 62%-a alapszinten.

18. ábra. Haladó szint. Problémamegoldás

A technikai problémák megoldásában a leggyengébb a felsőfokú könyvtáros végzettség kompetenciára gyakorolt hatása. Minden jártassági szint birtoklásában jobbak az eredményeik, a másik két csoporthoz mérten, de nincsenek kiugró értékek. A haladó szint esetében a könyvtáros diploma 6%-os előnyt jelent az egyéb diplomákhoz képest.

A digitális kompetenciahiányukra is kritikusabban tekintenek azok, akiknek felsőfokú könyvtáros végzettségük van. Minden ötödik közülük rendszeresen frissíti digitális kompetenciaszükségeit, és tudja, hogy hogyan tanuljon meg új dolgokat. A felsőfokú könyvtáros képzés egyértelműen nyitottabbá teszi a hallgatókat a digitális világ újdonságainak befogadására és a befogadás iránti igényre. Az egyéb diplomásokra kisebb mértékben jellemző a digitális kompetenciaszint karbantartásának igénye.

Eszenyiné Borbély Mária

Eszenyiné Borbély Mária, PhD. 1989-ben a Debreceni Tanítóképző Főiskolán tanítói, majd 1994-ben a Kossuth Lajos Tudományegyetem Természettudományi Karán informatikus könyvtáros diplomát szerzett. 2003-ban matematika-és számítástudományokból doktorált a Debreceni Egyetemen. 1994 és 2005 között a Nyíregyházi Főiskola, majd 2007-től napjainkig a Debreceni Egyetem Informatikai Karának oktatója. 2006 és 2007 között a hajdú-bihari megyei könyvtár igazgatójaként dolgozott. Oktatója és témavezetője a Debreceni Egyetem Informatikai Tudományok Doktori Iskolájának. Második ciklusban tagja a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökségének.

Kutatási területei: szoftverminőség használói szempontból, digitális kompetencia, könyvtárak közösség alapú működtetése és minőségbiztosítása.